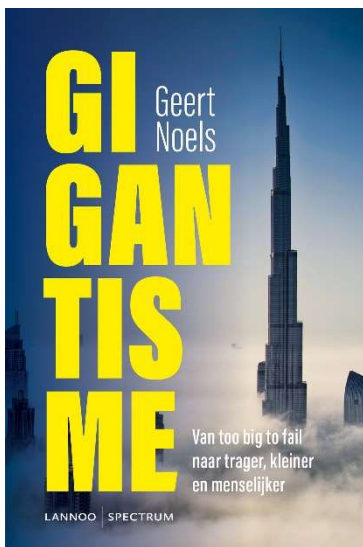

Book Review: “Gigantisme. Van too big to fail naar trager, kleiner en menselijker.”

Lannoo Spectrum, 2019, ISBN 9789077445372, 236 p.

Review by Carlos Bourgeois

In dit werk vestigt de auteur de aandacht op het zich ontwikkelende gigantisme, vooral in de economie en het financiële systeem. Gaandeweg worden ook andere elementen uit het maatschappelijk bestel er door geraakt.

Het gigantisme wordt als term betrokken uit de geneeskunde, maar betekent hier een buitenmatige schaalvergroting in de economie. De schaalvergroting is in essentie efficiëntie-gedreven, maar het lijkt er sterk op dat de menselijke factor, het individueel welzijn (niet noodzakelijk de individuele welvaart) er voor moet wijken.

De auteur ontkent niet de voordelen van de schaal en de grootte, maar stelt dat er onvoldoende rekening gehouden wordt met de nadelen op sociaal en ecologisch niveau.

Zo hebben mega-bedrijven een dominante positie verworven zowel in hun sector als in de mondiale economie, waarbij de overheden er nog weinig vat op hebben.

De grote ondernemingen zijn dominant geworden door hun eigen excellentie, maar ook door omstandigheden, de regelgeving en het beleid dat hen – wellicht dikwijls onbedoeld – een boost gegeven heeft. Hierbij kent de auteur een belangrijke rol toe aan het financieel systeem in het algemeen en de Centrale Banken in het bijzonder, mede door hun lage-rente beleid.

In economische termen leidde dit tot een de facto oligopolie positie voor de mega bedrijven.

Volgens de auteur brengt dit gigantisme de mens in de verdrinking. Hij verbindt er bepaalde fenomenen aan zoals de toenemende obesitas, de verdrinking van de mens in de mega steden edm.

Daartegenover plaatst de auteur het concept van de duurzame groei, waarvoor hij twee criteria opstelt:

- Duurzame groei is neutraal over de generaties
- Duurzame groei leidt niet tot sociale scheeftrekkingen

Dat er naast de giganten een aantal “zombiebedrijven” ontstaan, is voor de auteur een aanwijzing dat het huidige economisch systeem niet leidt tot een duurzame economische situatie.

Om tot een duurzame groei te komen hanteert de auteur drie sleutelbegrippen: kleiner, trager en menselijker.

Kleiner kan via toenemende decentralisatie, technologie, door het falen van de groten en hun verhoogde kwetsbaarheid. Ook deglobalisering is de boodschap door de herwaardering van de kleinere staten en door het ontwikkelen van grote steden tot stadstaten.

Om dit te helpen verwezenlijken stelt de auteur tien stappen voor:

- Minder interventionisme van de centrale banken (laat een bank maar eens failliet gaan...)
- Geen bescherming van te grote entiteiten (no too big to fail)
- Decentralisatie waar het kan
- Laat de spelregels respecteren (bijvoorbeeld geen fiscale achterpoortjes)
- Strengere antitrustwetten
- Verbod op overnames door gigabedrijven
- CO² taksen op internationaal transport
- Sociale regels aanvaarden
- Valsspelers uitsluiten of langdurig schorsen
- Afstand bewaren tussen spelers, arbiters en zij die de spelregels opstellen

Als besluit: de toekomst is kleiner, trager en menselijker:

- Kleiner, want meer op mensenmaat en minder gestuurd door experts en hun mathematische systemen
- Trager, want niet langer gestimuleerd door groeidoping en de daaropvolgende schuldverslaving maar op ritme van het menselijk vernuft
- Menselijker omdat zo'n economie dichter bij de mens staat.

Commentaar.

Dit boek is zoiets als “le cri du coeur”, een pamflet. Men kan bij vele analytische beschouwingen bedenkingen hebben. De voorbeelden en metaforen vertonen de klassieke beperkingen en vervormingen die hen eigen zijn. Sommige standpunten kunnen bovendien, bij – overigens begrijpelijk – gebrek aan nadere uitwerking, ook “misbruikt” worden.

Zo kan men zich afvragen of mondialisering gelijk te stellen is met gigantisme, of decentralisatie niet verward wordt met deconcentratie. Subsidiariteit is belangrijk maar bestaat de facto nu al. Alleen moet ze wellicht anders geschikt worden?

Wat wel een beetje stoort - vooral in deze tijden - is een zekere lichtvoetigheid als het over Europa en de Europese Unie gaat. De meeste van de tien “stappen” kunnen maar gezet worden als er akkoorden komen tussen de huidige geopolitiek machten: de VS, China, Rusland, India... en Europa, maar dan één Europa. Niet een Europa waar “kleinere staten” een verwoede fiscale competitie voeren onder mekaar (zo dat Renault bijvoorbeeld, tijdens de inmiddels achterhaalde fusiegesprekken met Fiat Chrysler, zou beslissen om de hoofdzetel om fiscale redenen in Nederland te vestigen!).

Hierin moet de subsidiariteit inderdaad herijkt worden, maar een politiek sterke en democratisch gevestigde Europese entiteit is onmisbaar. We moeten écht niet rekenen op een “ontmanteling” van de VS of van het Chinese Rijk. Hoe zij de subsidiariteit intern regelen zullen we wel merken, maar over de grote afspraken zullen we met de grote entiteiten moeten onderhandelen.

Besluit: de auteur komt absoluut tot interessante en nodige voorstellen. Nu nog de voorwaarden bepalen waardoor ze kunnen gerealiseerd worden.